

ՍԱՂՄՈՍ 68

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍՏՐՈՖ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐ

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Սինայի և Սրբարանի Աստվածը	Իսրայելի հանդեպ Աստծո բարության փառքը	Տանարում տոնախմբության պատարագ	Հաղթանակի ազգային երգ	Իսրայելի փառքի էպոս
<u>MT ներածություն</u>				
Գլխավոր երաժշտին, Դավթի սաղմոսը կամ երգը				
68:1-4	68:1-3	68:1-3	68:1-3	68:1-2 68:3-4
	68:4	68:4	68:4	
68:5-6	68:5-6	68:5-6	68:5-6	68:5-6
68:7-10	68:7-10	68:7-10	68:7-10	68:7-8 68:9-10
68:11-14	68:11-14	68:11-14	68:11-14	68:11-12 68:13-14
68:15-18	68:15-16 68:17-18	68:15-16 68:17-20	68:15-16 68:17-18	68:15-16 68:17-18
68:19-23	68:19-20 68:21-23	68:19-20 68:21-23	68:19-20 68:21-23	68:19 68:20-21 68:22-23
68:24-27	68:24-27	68:24-27	68:24-27	68:24-25 68:26-27
68:28-31	68:28-31	68:28-31	68:28-31	68:28-29 68:30-31
68:32-35	68:32-35p 68:35q	68:32-35q 68:35η	68:32-35q 68:35η	68:32-34u 68:34p-35q 68:35η

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՑԻՎԼ («Սուրբ Գիրքը ճիշտ կարդալու ուղեցույց»)
ԸՍՏ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳՐԻ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՆՊԱՏԱԿԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Սա սերտողության ուղեցույց մեկնությունն է, որը նշանակում է, որ դուք եք պատասխանատու Աստվածաշնչի ձեր մեկնության համար: Մեզնից յուրաքանչյուրը պետք է քայլի իր ունեցած լույսի ներքո: Մեկնաբանության մեջ հերթականությունը հետևյալ կերպ է՝ դուք, Աստվածաշունչը և Սուրբ Հոգին: Դուք չպետք է այն զիջեք որևէ մեկնաբանի:

Մեկ անգամ նստելով կարդացեք ամբողջ գլուխը: Գտեք թեմաները: Համեմատեք ձեր թեմաների բաժինները հինգ ժամանակակից թարգմանությունների հետ: Պարբերությունները ներշնչանքով չեն կատարված, սակայն դրանք կարևոր են բնագրի հեղինակի նպատակին հետևելու համար, որը հանդիսանում է մեկնաբանության սիրտը: Յուրաքանչյուր պարբերություն ունի միայն մեկ թեմա:

1. Առաջին պարբերություն
2. Երկրորդ պարբերություն
3. Երրորդ պարբերություն, և այլն

ՀԱՄԱՏԵՔՍԱՅԻՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա. Այս Սաղմոսում դժվար է գտնել միավորող թեմա: Հավանաբար սա Իսրայելի համար ՅԱՀՎԵԻ գործերի անթուղզիա է (այսինքն՝ Ելից, Նվաճում, Երուսաղեմում տաճարի հիմնումը): NASB Սերտողության Աստվածաշունչը (էջ՝ 805) այն կոչում է «Իսրայելի Աստծո փառավոր և հաղթական իշխանության շքախմբով պատարագի տոնակատարություն»: Եթե սա ճիշտ է, ապա այս Սաղմոսը նման է Նեեմիա 9-ին:

- Բ. Որոշ գիտնականներ այս Սաղմոսը դիտարկում են որպես առանց թեմայի շարադրություն՝
1. NRSV, Նոր Օքսֆորդի Ծանոթագրության Աստվածաշունչը (էջ՝ 728) ասում է. «Սա ամենախրթին սաղմոսն է մեկնաբանելու համար, և չկա ընդհանուր համաձայնություն ոչ իր նշանակության մեջ որպես ամբողջություն կամ իր մանրամասներում»:
  2. UBS *Ձեռնարկը Սաղմոսների* շուրջ (էջ՝ 577) ասում է, «թե՛ որպես տեքստ և թե՛ որպես նշանակություն այս սաղմոսը ամենադժվարն է բոլոր սաղմոսների մեջ՝ հասկանալու և մեկնաբանելու հարցում: Ծարադրության մեջ գոյությունի չունի ընդգծված միասնություն»:
  3. Հրեական Սերտողության Աստվածաշունչը (էջ՝ 1353) ասում է՝ «Դրա բառապաշարը ներառում է տասնհինգ բառ, որոնց չեք հանդիպի Աստվածաշնչում և ոչ մի տեղ, հավելած մյուս հազվադեպ բառերը, և իհարկե դրանց բարդ բացատրությունները: Անշուշտ դրանցից շատերը երկիմաստ են մնում, և շատերը համարում են, որ այս սաղմոսը ամբողջ Սաղմոսացում ամենաբարդն է»:
  4. Ծարադրության ենթադրության պատճառներից մեկը Աստվածության բազմաթիվ կիրառված անուններն են (տես՝ ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ)՝
    - ա. *Էլոհիմ* (BDB 43), Սաղմ. 68:1,2,3,4,5,6,7,8 (երկու անգամ), 9,10,15,16,17,18,21,24 (երկու անգամ), 26, 28, 31, 32, 34, 35 (երկու անգամ):
    - բ. *Յահ* (BDB 43), Սաղմ. 68:4,18
    - գ. *Էլօահ* (BDB 43), Սաղմ. 68:8,28 (*Էլոհիմի* ԵԶԱԿԻՆ)
    - դ. *Ադոնայ* (BDB 10), Սաղմ. 68:11, 17, 19, 20, 22, 32
    - ե. *Շադայ* (BDB 994), Սաղմ. 68:14 (ՅԱՀՎԵԻ անունը Նահապետների համար, տես՝ Ելից 6:3)
    - զ. *Էլ* (BDB 42), Սաղմ. 68:19,20 (երկու անգամ), 35
    - է. ՅԱՀՎԵ (BDB 217), Սաղմ. 68:20,26
    - ը. Թագավոր (BDB 572 II), Սաղմ. 68:24

Գ. Հավանական ուրվագիծը ըստ թեմաների՝

1. ռազմական հաղթանակ

ա. Սաղմ .68:1-4 (անանուն թշնամիները հավանաբար Անապատի Դեզերումների շրջանից, Սաղմ .68:4բ)

բ. Սաղմ .68:11-14 (անանուն թագավորները, որոնք հարձակվեցին, սակայն պարտվեցին)

գ. Սաղմ .68:19-23 (անանուն թշնամիներ)

դ. Սաղմ .68:28-31 (Եգիպտոս)

2. ուխտի կենտրոնացում

ա. օգնություն ամենատկարներին, Սաղմ .68:5-6

1) որբերին

2) որբևայրիներին

3) աղքատին

4) միայնակին

բ. առատություն, Սաղմ .68:7-10

գ. Սինա, Սաղմ .68:15-18

3. տանարը

ա. Թագավորի և Իսրայելի ժողովրդի շքախումբը տանար գնալիս, Սաղմ .68:24-27

բ. բոլոր ժողովուրդները փառաբանում են Աստծուն (այսինքն՝ Սաղմոս 65-68-ի թեման), ով իշխում է սրբարանից (այսինքն՝ Երուսաղեմ, Սիոն, Մորիա լեռ, տանար), Սաղմ .68:32-35:

Հետևաբար, կարծում եմ այս Սաղմոսը մատնացույց է անում ռազմական հաղթանակ՝ շքախմբով տանարին մոտենալիս . ժամանակը անհայտ է:

ԲԱՌԵՐԻ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

NASB (ԹԱՐՄԵՅՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:1-4

¹Թող ելնի Աստված, թող Նրա թշնամիները ցրվեն,

Նրան ասողները թող փախչեն Նրա առջևից:

²Յրի՜ր նրանց, ինչպես ծուխն է ցրվում,

Ինչպես մոմն է կրակից հալչում,

Այդպես թող կորչեն ամբարիշտները Աստծո ներկայությունից:

³Բայց արդարները թող ուրախանան,

Աստծո առջև թող ցնձան,

Այո՛, մեծ ուրախությամբ թող ուրախանան:

⁴Երգեցե՛ք Աստծուն, սաղմոս երգեցե՛ք Նրա անվանը .

Մեծարե՛ք երկինքների վրա ձիավորողին,

Ում անունը ՅԱՀՎԵ է, ու ցնձացե՛ք Նրա առջև:

68:1-4 Այս առաջին պարբերությունը ունի մի քանի *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐՆԵՐ, որոնք հնարավոր է կիրառվում են ՀԱՅՏԱԿԱՆ իմաստով: «Թող...» և «եկեք» ԲԱՅԵՐԸ հարացույց են այս քերականական ձևի:

1. թող ելնի Աստված – BDB 877, KB 1086, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

2. թող Նրա թշնամիները ցրվեն – BDB806, KB 918, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

3. Նրան ասողները թող փախչեն Նրա առջևից – BDB 630, KB 681, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

4. թող կորչեն ամբարիշտները – BDB 1, KB 2, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

5. արդարները թող ուրախանան – BDB 970, KB 1333, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

6. Աստծո առջև թող ցնձան – BDB 763, KB 836, *Qal* ԱՆԿԱՏԱՐ

7. ցնձացե՛ք Նրա առջև, Սաղմ .68:4գ – BDB 759, KB 831, *Qal* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ

68:1 «Թող ելնի Աստված (Էղիիմը)» Սա կարելի հասկանալ երկու իմաստով՝

1. ելնի Իր գահի վրայից, որպեսզի գործի
2. ուխտի տապանակը պատերազմի դաշտ տարվելը՝ Իսրայելի բանակի առջևից (տես՝ Թվոց 10:35)

68:2 Պարտության մի քանի փոխաբերություններ՝

1. ցրվող ծխի պես
2. փոթորկից առաջ ծխի պես
3. ՅԱՀՎԵԻ ներկայությունից մոմի պես հալվող (տես՝ Սաղմ. 97:5, Միքիա 1:4)
4. կորչեն (այսինքն՝ բնաջնջվեն, BDB 1):

68:4 Այս համարն ունի չորս ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆՆԵՐ, որոնք ցույց են տալիս արդարի գործողությունները:

1. երգեցե՛ք Աստծուն՝ տաճարի գործը
2. Նրա անվանը փառաբանություններ երգեցե՛ք՝ տաճարի գործը
3. մեծարե՛ք երկինքների վրա ձիավորողին՝ պատրաստության արքայական փոխաբերություն, տես՝ Եսայի 35:6-10, 40:3-4, 57:14, 62:10
4. ցնծացե՛ք Նրա առաջ՝ տաճարի գործը

Այս Սաղմոսի միավորող թեման տաճարի երկրպագությունն է (տես՝ Սաղմ. 68:5, 24-27, 29, 35):

❖ **«ով ձիավարում է անապատի միջով/ երկինքներով»** ՅԱՀՎԵԻ ամպերի վրա ձիավարելու հասկացությունը (տես՝ Սաղմ. 68:33) ակնարկ է *Psalmist*-ին, քանանացիների պանթեոնի փոթորկի աստվածը, որը անձրև էր ուղարկում: Հանախ հեթանոս աստվածների անունները վերագրվում էին ՅԱՀՎԵԻՆ, որը միակ ճշմարիտ Աստվածն է (տես՝ 2 Օրին. 33:26, Եսայի 19:1):

MT տալիս է «անապատներ» (BDB 787), սակայն KB 879 առաջարկում է «ամպեր» Ուգարտական արմատից (տես՝ Սաղմ. 104:3): Սա լավագույնս է համապատասխանում համատեքստին (տես՝ NKJV, NRSV, TEV, NJB, JPSOA, REB, տես՝ Սաղմ. 18:9-15):

ASV վերցնում է 27 (BDB 591 II), որը նշանակում է «արևմուտք»:

Թարգումը հետևելով Փեշիտտային և ավելի ուշ գրված Քինգ Ջեյմս թարգմանությանը, տալիս է «երկինքը», տես՝ Սաղմ. 68:33:

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:5-6

⁵Որբերի հայրն ու որբեայրիների իրավունքը

Պաշտպանողը Աստված է՝ Իր սուրբ բնակարանում:

⁶Աստված միայնակներին ընտանիքների մեջ է դնում,

Շղթայակապներին դուրս է բերում,

Բայց ապստամբները չոր տեղում են բնակվում:

68:5-6 Ուշադրություն դարձրե՛ք այն մարդկանց տեսակներին, որոնք համար Աստված գործում է որպես նրանց դատապաշտպան (այսինքն՝ Ելից 22:23):

1. որբերը՝ Ելից 22:22, 2 Օրինաց 14:29, 24:17, Սաղմ. 146:9, Եսայի 1:17, Երեմ. 7:6, Հակ. 1:27
2. որբեայրիները՝ Ելից 22:22, 2 Օրինաց 14:29, 24:17, Սաղմ. 146:9, Եսայի 1:17, Երեմ. 7:6, Հակ. 1:27
3. միայնակը – BDB 402, KB 405, արաբերենից «մենակ լինել»
4. աղքատը՝ Հոր 31:16-20, Սաղմ. 69:33 (բառացի՝ «ճորտը», BDB 64), ՅԱՀՎԵԻ հոգ է տանում «կարիքավորի» համար (BDB 776) Սաղմոս 68:10-ում:

Ուշադրություն դարձրե՛ք, որ Սաղմ. 68:6-ում Աստծո բնավորության գծերի, շարունակական գործողությունների միջև տարբերություն կա՝

1. ընտանիքների մեջ է դնում (բառացի՝ «բնակության տեղ է հատկացնում») – BDB 442, KB 444, *Hiphil* ԴԵՐԲԱՅ
2. դուրս է բերում – BDB 422, KB 425, *Hiphil* ԴԵՐԲԱՅ

քանի որ աղքատն ու կարիքավորը, ինչպես որ հակադրված են մշտական բնակության վայր ունեցող (BDB 1014, KB 1496, *Qal* ՎԱՂԱԿԱՏԱՐ) համառի՝ ապստամբի հետ, որը չի փոխվում (BDB 710, KB 770, *Qal* ԴԵՐԲԱՅ) և ով բնակվելու է «չոր տեղում» (BDB 850, ՀԿ-ում միայն այստեղ է, սակայն որը ՅԱՀՎԵԻ ներկայության բացակայության և Նրա դատաստանի նշանի ընդհանուր նկարագրություն է, տես՝ Սաղմ. 78:17, 107:34, 40):

❖ **«ապստամբները չոր տեղում են բնակվում»** Հնարավոր է զարմանաք, թե արդյոք այս ապստամբները միևնույն մարդիկ են, որոնք նշված են Սաղմ. 68:1-2-ում: Սակայն Սաղմ. 68:5-6-ի համատեքստը ակնարկում է, որ նրանք իսրայելացի ուխտի անհավատարիմ մարդիկ են:

Ուշադրություն դարձրեք, որ բարգավաճումը հետևում է հավատարիմ հետևորդներին, իսկ անձրևների պակասը՝ ապստամբներին: Նմանօրինակ աստվածաբանությունը, որը հիմնված է ուխտի հնազանդության վրա (տես՝ Ղևտացիների 26, 2 Օրինաց 27-30) հայտնի է որպես «երկու ճանապարհ» (տես՝ Սաղմ. 68:7-10, 2 Օրին. 30:15-20, Սաղմոս 1):

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:7-10
7Ո՛վ Աստված, Քո ժողովրդի առջևից գնալիս,
Անապատի միջով անցնելիս, Սելա
8Երկիրը ցնցվեց, երկինքն էլ ցող կաթեցրեց Աստծո ներկայությունից .
Սինան ինքն էլ շարժվեց Աստծո՝ Իսրայելի Աստծո, ներկայությունից:
9Դու, ո՛վ Աստված, առատ անձրև ուղարկեցիր,
Հաստատեցիր Քո ժառանգությունը, երբ այն հոգնած էր:
10Քո ժողովքն այդտեղ բնակվեց .
Քո քաղցրությամբ պատրաստություն տեսար աղքատի համար, ո՛վ Աստված:

68:7-10 Շեշտադրությունը «երկու ճանապարհների» վրա շարունակվում է: Այս պարբերությունը կարծես թե միաձուլում է՝

1. Անապատի դեզերման շրջանը (այսինքն՝ Իսրայելը առաջնորդվում էր ՅԱՀՎԵԻ կողմից՝ ամպի միջոցով, տես՝ Ելից 13:21, 14:19, 24, Սաղմ. 78:14, 105:39) և հրաշքով մատակարարվում էր (այսինքն՝ ջուրը, մանանան, լորամարգիները)
2. Խոստացյալ Երկրի գյուղատնտեսական առատությունը (այսինքն՝ Հորդանան և Քանան)

68:7 «Քո ժողովրդի առջևից գնալիս» Սա «սուրբ պատերազմի» դարձվածք է: Պատերազմները ՅԱՀՎԵԻ հաղթանակով էին ավարտվում: Նա գնում էր Իր ժողովրդի առջևից պատերազմի դաշտ (տես՝ Դատ . 4:14, 2 Թագ. 5:24): Սա հաճախ Ուխտի Տապանակի խորհրդապատկերով էր, որը կրում էին Ղևտացիները՝ բանակի գլուխն անցած:

«Երբ դու անցնում էիր անապատի միջով» Սա վերաբերում է Անապատի Դեզերման Շրջանին (տես՝ Դատ . 5:4-5): ՅԱՀՎԵՆ պաշտպանեց, առաջնորդեց, ապահովեց Իսրայելին բոլոր այն բաներով, ինչի կարիք ունեցավ, երբ նրանք իրենց անհավատության պատճառով նախքան Քանանի երկիր մտնելը քառասուն տարի դեզերեցին (տես՝ Թվոց 13-14): ՅԱՀՎԵՆ ուշադիր էր Իսրայելի հանդեպ այս ժամանակահատվածում այնպես, որ հետագայում ռաբբիներն այն անվանում էին «ՅԱՀՎԵԻ և Իսրայելի միջև մեղրամիս»:

❖ **«Սելա»** Տես Սաղմոս 3:2-ի գրառումը և Սաղմոսացի Ներածություն, VII:

68:8 «Երկիրը ցնցվեց» Սա թե՛ ՅԱՀՎԵԻ ներկայության համար կիրառվող փոխաբերություն է (տես՝ Հովել 2:10, Մատթ. 27:51) և թե՛ Նրա ներկայության բառացի ֆիզիկական դրսևորումը (տես՝ Ելից 19:16-18, Դատ. 5:4-5):

❖ Նկատեք, որ «Մինայի Աստված» (տես՝ օրենքի տալը, Ելից 19-20) խոսքը համագոր է «Իսրայելի Աստված» խոսքին: Հեղինակը կիրառում է մի քանի տարբեր անուններ «Աստծո» համար (տես՝ Համատեքստային Հասկացություններ, Բ, 4): Իսրայելի յուրահատկությունը ՅԱՀՎԵԻ ներկայությունն էր (տես՝ ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ՄԻԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ) և Նրա հայտնությունը Իր գործերի, խոստման և գրավոր հայտնության (ՀԿ) միջոցով:

68:9 «Քո ժառանգությունը» Այս տերմինը (BDB 635) կարող էր վերաբերել՝
1. ուխտի ժողովրդին (տես՝ 2 Օրինաց 32:9, 3 Թագ. 8:51, Հովել 3:2, Երեմ. 10:16):
2. Քանանի երկիրը (տես՝ Սաղմ. 79:1, Երեմ. 2:7):
«Երկիր» տերմինը (BDB 75, KB 90) կիրառվում է ամբողջ երկրի համար (տես՝ Ելից 19:5), սակայն հատկապես՝ Քանանի (տես՝ Դևտ. 25:23, 2 Օրինաց 32:43, 2 Մնաց. 7:20, Եսայի 14:2, 25, Եզեկ. 36:5):

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ԵՐԿԻՐ, ՀՈՂ, ԵՐԿՐԱԳՈՒՆԴ

- 68:10**
- NASB** «արարածներ էին բնակվում այնտեղ»
- NKJV** «Քո ժողովքն էր բնակվում այնտեղ»
- NRSV** «քո հոտը բնակություն գտավ այնտեղ»
- TEV** «քո ժողովուրդը իրենց տունը այնտեղ դրեցին»
- LXX** «քո կենդանիները այնտեղ են ապրում»
- NJB** «Քո ընտանիքը տուն գտավ»
- JPSOA** «Քո ցեղն այնտեղ է բնակվում»

LXX թարգմանել է սա որպես «կենդանիներ», սակայն ԻԳԱԿԱՆԸ (BDB 312) նշանակում է «ժողովք» (տես՝ 2 Թագ. 23:13):

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:11-14
¹¹ՏԵՐԸ պատգամ տվեց, այն ավետարանողների բանակը մեծ է:
¹² «Չորությունների թագավորները փախչում են,
Փախչում են, իսկ տան մեջ բնակվող կինը ավարն է բաժանում:
¹³Եթե փարախների մեջտեղում պառկած էլ լինեք,
Աղավնու թևերի պես պիտի լինեք՝
Արձաթով պատված ու նրա փետուրները՝ դեղին ոսկով»:
¹⁴Երբ Ամենակարողը թագավորներին ցրեց այդ երկրում,
Այն Սաղմոնի միջի ձյան պես ճերմակեց:

68:11-14 Այս պարբերությունը, ինչպես Սաղմ. 68:1-4 և 19-23 ունի ռազմական թեմա: Սաղմ. 68:11բ և 12բ-ի պատճառով այն կարող է վերաբերել (1) Հեսուի Քանանի նվաճմանը կամ (2) Քանանի/Իսրայելի վրա հարձակմանը, որը պարտություն կրեց:

68:11-12 Սա վերաբերում է աստվածատուր հաղթանակի լուրին: Բարի լուրը ծննդաբերող կանանց մասին մեջբերումը արձանագրված է Սաղմ. 68:12-ում: Կանայք, ովքեր ուրախանում էին ռազմական հաղթանակով և աղաղակում էին Աստծո գործերի մասին, նույնպես արձանագրված են «Մարիամի երգի» մեջ՝ Ելից 15:20-21-ում:

❖
NASB, NKJV «նա, որ մնում է տանը»

NRSV, TEV, REB
NJB
JPSOA

«տանը գտնվող կինը»
«տանը գտնվող ազնիվները»
«տան տիկինները»

MT տալիս է «արոտներ» (BDB 627 II), սակայն անգլերեն բոլոր թարգմանությունները փոխում են արմատը «կանայք» բառի:

1. Արոտներ - 𐤀𐤓
2. կանայք - 𐤀𐤓𐤁

68:13 Այս համարը կարելի է մի քանի կերպ հասկանալ:

1. աղավնին (տես՝ Սաղմ.68:13բ-գ) ՅԱՀՎԵԻ համար անուն է, ինչպես *Շադդայր* (այսինքն՝ Ամենակարող) – NJB
2. այն հեզնական ակնարկ է այն փաստին, որ ոմանք չէին գնում պատերազմի (այսինքն՝ 13ա, TEV, տես՝ Դատ. 5:15-16)
3. այն հաղթական Իսրայելին դիմելու մի ձև է
4. այն պատերազմի ավարի մի մասն է (այսինքն՝ զավթված քանդակներ, ձեռքի աշխատանք հանդիսացող գանձեր, հավանաբար *Իշթարի*, *Ասթարտի* երկրպագության հետ կապված)
5. Սաղմ.68:11-ի պատգամաբեր կանանց հանդերձներին վերաբերող (Բիդներ, *Թինդեյլ Մեկնաբանության գիրք*, էջ՝ 259):
6. փախուստի դիմած թշնամու պատերազմական դրոշները (IVP *Աստվածաշնչյան հիմքերի մեկնություն*, էջ՝ 538)
7. աղավնիներ բաց թողնելը հաղթանակի տոնակատարության մի մասն էր կազմում (Ֆ. Ֆ. Բրյուս, *Հարցերի Պատասխաններ*, էջ՝ 23-24):

❖ **«փարախներ»** Այս բառը (BDB 1046, KB 1637) հազվադեպ է: Այս թարգմանությունը հիմնված է Դատ. 5:16-ի վրա: Նմանօրինակ բառ գտնվում է Եզեկ. 40:43-ում, թարգմանված «կեռեր»: Դա կարող էր նշանակել «եփելու կրակ» կամ «կաթսա» (BDB 1046):

68:14 «Ամենակարողը» Տես Համատեքստային Հասկացություններ, Բ, 4)

NASB, NRSV
NKJV

«այնտեղ»
«նրա մեջ»

MT տալիս է ԻԳԱԿԱՆ ՆԱԽԴԻՐ (BDB 88), որը կարծես թե կապում է Սաղմ.68:10-ի հետ (այսինքն՝ մի վայր, որտեղ ՅԱՀՎԵԻ ժառանգության համայնքն է բնակվում):

❖ **«Սաղմոն»** Սա մի լեռ է, որը գտնվում է Սյուքեմի մոտ (տես՝ Դատ.9:48): Համաձայն BDB-ի խոսքը Հորդանանի արևելյան կողմի մասին է: Պատճառը Սաղմ. 68:15-ի «Բասան» անունն է:

NJB թարգմանում է այն «Մուծ Լեռ», քանի որ աքքադերեն արմատը կապված է Դավթի մարդկանցից մեկի հետ, որը Բենիամինի ցեղից էր (տես՝ 2 Թագ. 23:28):

ABD (էջ՝ 1039) ավելացնում է երրորդ առաջարկը, որը բխում է արաբերեն «լույս» կամ «վեհափառություն» արմատից:

«Ձյուն» բառի կիրառությունը նույնպես խնդրահարույց է: Այն կարող է վերաբերել՝

1. Պատերազմի ժամանակ աստվածային քայլին, ինչպես Դատավորաց 4-5-ի անձրևը:
2. փոխաբերական իմաստով գրավված տարածքը աղով պատվելը՝ ձյան պես (տես՝ Դատ. 9:45)
3. փոխաբերական՝ մահացած զինվորների սպիտակ ոսկորները (IDB, հատոր 4, էջ՝ 933)
4. նվաճողների պարտության պատմական տարեթիվը նշելու կերպ
5. «ձնել, ձյուն գալ» ԲԱՅԸ *Hiphil* ՀԱՅՑԱԿԱՆ ձևն է, հետևաբար, «թող ձյուն գա Սաղմոնում» (այսինքն՝ աստվածային հաղթանակի կանխասման նշան)
6. թշնամու զենքերը գետնին թողնված, երբ նրանք փախուստի են դիմել (NASB Սերտողության Աստվածաշունչ, էջ՝ 806):

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:15-18

¹⁵Աստծո լեռը Բասան լեռան պես է,

Բարձր լեռը Բասան լեռան պես է,

¹⁶Ո՛վ բարձր լեռներ, ինչո՞ւ եք նախանձով նայում .

Սա այն լեռն է, որի մեջ Աստված ցանկացավ բնակվել .

Հիրավի, ՏԵՐՆ այնտեղ է բնակվելու հավիտյան:

¹⁷Աստծո կառքերը քսան հազար են, հազարավոր հրեշտակներ .

ՏԵՐԸ նրանց մեջ է՝ Իր սուրբ տեղում՝ Սինայի մեջ:

¹⁸Բարձր տեղ ելար, գերությունը գերի դարձրիր,

Պարզներ ստացար մարդկանց համար

Ու նաև՝ ապստամբների համար,

Որպեսզի ՏԵՐ Աստված նրանց մեջ բնակվի:

68:15-18 Այս պարբերությունը Սինա լեռան մասին է (այսինքն՝ Քորեբ լեռը) որպես Աստծո հատուկ բնակության վայր: Այլ ազգերի այլ լեռները նախանձում են (տես՝ Սաղմ .68:16):

68:15

NASB, NKJV, NJB, LXX

NRSV, TEV

JPSOA

REB

«Աստծո լեռը»

«Ո՛վ հզոր լեռ»

«Ո՛վ փառահեղ լեռ»

«բարձր սար»

Եբրայերեն *Էլնիիմ* (BDB 43) տերմինը կարող է կիրառվել ավելի ընդգծված իմաստով (BDB 43, #2գ, տես՝ Հոբ 1:16):

Այս նույն սարը կոչվում է «շատ գագաթների լեռ» պոեզիայի մյուս տողում: Այս տերմինը (BDB 148, KB 174) գտնվում է ՀԿ-ում միայն այստեղ: Այն կարող է նշանակել՝

1. շատ գագաթներ (այսինքն՝ լեռնաշղթա)
2. օղակ գագաթ

68:16բ,գ Սովորաբար ՅԱՀՎԵԻ մշտական բնակությունը ուխտի տապանակն է, որի գտնվելու վայրը Մորիա լեռան վրա Երուսաղեմում էր (տես՝ 2 Օրինաց 12:5, Սաղմ .87:1-2, 132:13-14), սակայն այստեղ մենք խոսում են Ելիցի մասին: ՅԱՀՎԵՆ Իրեն հայտնեց Սինա լեռան՝ Քորեբի վրա (տես՝ Ելից 19-20), որտեղ Մովսեսին տվեց Օրենքը, նախքան կլիներ ուխտի տապանակը:

❖ «**նախանձով նայում**» Սա Բասանի նախանձ սարերի անձնավորում է: ԲԱՅԸ (BDB 952, KB 1280, *Piel* ԱՆԿԱՏԱՐ) ՀԿ-ում միայն այստեղ է հանդիպում:

68:17 Այս համարի նկարագրությունը ակնարկում է 2 Օրինաց 33:2-5, որտեղ ցույց է տալիս ՅԱՀՎԵԻ Սինա իջնելը Իր սուրբ հրեշտակային խմբով (տես՝ Դան .7:10, Հայտն .5:11):

ՅԱՀՎԵՆ գործածում է Սինա լեռը որպես Իսրայելին հանդիպելու տեղանք ուխտ կապելու հայտնության համար, սակայն Երուսաղեմի Մորիա լեռը ընտրեց որպես Իր ներկայության վայրը (այսինքն՝ ուխտի տապանակի համար) որպեսզի մշտապես այնտեղ բնակվի (տես՝ Սաղմ .68:11):

❖ «**հազարավոր**» Սա Եբրայերեն BDB 48 և 104 ԿԱՉՄՈՒԹՅՈՒՆ է: Երկրորդ բառը ՀԿ-ում միայն այստեղ է գտնվում: BDB սահմանում է այն որպես «կրկնություն» կամ «կրկնակի»: Համատեքստը և գուգահեռականությունը օգնում են սահմանել այս տերմինը:

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ . ՀԱՉԱՐ (*eleph*)

SPECIAL TOPIC: THOUSAND (*eleph*)

Եբրայերեն *eleph* բառը նշանակում է «հազար» (BDB 48, KB 59 II): ՀԿ-ում այն կիրառվում է մի քանի իմաստով:

1. ընտանեկան միավորի, Հեսու 22:14, Դատ. 6:15, 1 Թագ. 23:23, Չաք. 9:7, 12:6
2. ռազմական միավորի, Ելից 18:21, 25, Թվոց 13:14, 2 Օրինաց 1:15
3. բառացի հազար, Ծննդ. 20:16, Ելից 32:28, Թվոց 35:4, Նեեմ. 3:13
4. սիմվոլիկ թիվ, Ծննդ. 24:60, Ելից 20:6, 34:7, 2 Օր. 7:9, Սաղմ. 119:72, Երեմ. 32:18
5. Ուգարտական համագործը՝ *alluph* նշանակում է «ցեղապետ», Ծննդ. 36:15

Այս տարբեր նշանակությունները պատճառ են հանդիսանում, որ արդի մեկնաբանները հարցադրեն թվերի բառացիությունը՝

1. Ելիցի (տես՝ ստորև տրված Հատուկ Թեման)
2. Իսրայելական ցեղային ռազմական միավորները (այսինքն՝ 1 Մնաց. 12:35):

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ԵԼԻՑԻ ԱՆՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

68:18 Համատեքստում սա նկատի ունի Աստծուն՝

1. Սինա լեռան գագաթը իջնելիս
2. հաղթողին հարկատու լինելու ռազմական փոխաբերություն

Պողոսը մեջբերում է այս համարը Եփես. 4:8-ում, սակայն Թարգումի թարգմանությունից, որը փոխում է «ստանալը» «տալու» հետ: Սա նկատելիորեն փոխում է MT-ի նշանակությունը: Փեշիտտան տալիս է՝

«Դու օրհնեցիր մարդկանց պարգևներով, սակայն ապստամբները չեն բնակվելու Աստծո ներկայության առջև»:

Անշուշտ հնարավոր է, որ MT-ի նկատառումն այն է, որ Աստված ընդունում է ազգերի պարգևները և բաժանում դրանք Իր ժողովրդին (տես՝ Գլխուն Արչեր, *Աստվածաշնչի Դժվարությունների Հանրագիտարան*, էջ՝ 404-405):

Ռաբբիները Սաղմոս 68-ը դիտարկում են որպես ՅԱՀՎԵԻ Սինա լեռան վրա Մովսեսին Օրենքը տալու հետ կապված Սաղմոս: Նրանք մեկնաբանում են «ստացավ/տվեց» դիմամիկան որպես Մովսեսական Օրենքին վերաբերող, սակայն Պողոսն այն տեսնում է որպես Քրիստոսի մեջ Նոր Դարաշրջան: Նա լիազորում է Իր եկեղեցուն նոր հայտնությամբ (տես՝ Գ. Բ. Քայրդ, *Աստվածաշնչի լեզուն և տեսարանները*, էջ՝ 170):

Սաղմ. 68:15-18 համատեքստում 18-րդ համարը պետք է որ նկատի ունենա ՅԱՀՎԵԻ «սուրբ պատերազմը», ըստ որի Իսրայելի թշնամիները, թե՛ ընթացիկ (այսինքն՝ անապատում դեգերելիս) և թե՛ Քանանի նվաճման ժամանակ, պարտվեցին: Սա կարող է ակնարկ լինել «Մովսեսի օրհնություններին», որը արձանագրված է 2 Օրինաց 33-ում, որպես հետագայում Քանանի նվաճման և բնակության վրա այս օրհնության տարածում:

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:19-23

¹⁹ՏԵՐԸ թող օրհնյա՛լ լինի,

Որ օրեցօր մեզ բարերարություններով է ծանրաբեռնում,

Մեր փրկության Աստվածը: Մեկա:

²⁰ՏԵՐ Աստծուն են պատկանում մահվան ելքերը:

²¹Աստված վիրավորելու է Իր թշնամիների գլուխը եղողին՝

Իր անօրենության մեջ ընթացողի մազմզոտ գանգը:

²²ՏԵՐՆ ասաց. «Իմ ժողովրդին Բասանից ետ եմ բերելու,

Ծովի խորքերից ետ եմ բերելու.

²³Որ ոտքդ թշնամիներիդ արյան մեջ թաթախվի,

Ծներիդ լեզուն թշնամիներից իր բաժինն առնի»:

68:19-23 Քանի որ «Բասանը» նշվում է Սաղմ. 68:15 և 22-ում, պետք է որ առնչություն լինի Սաղմ. 68:11-14 և 19-23 ռադմական կողմնորոշում ունեցող այս պարբերությունների միջև: Գոյություն ունեն մի քանի հաստատ ճշմարտություններ.

1. Աստված Իսրայելի հետ է
2. Աստված նրանց ազատելու է իրենց թշնամիներից

Այս պարբերությունը օգտագործում է Աստծո համար երեք անուն (տես՝ ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ ԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ):

1. *Ադոնայ*, Սաղմ. 68:19,20,21
2. *Էլ*, Սաղմ. 68:19բ,20 (երկու անգամ)
3. *ՅԱՀՎԵ*, Սաղմ. 68:20

68:19 «ով ամեն օր մեր բեռը կրում է» Սա կարող է վերաբերել՝

1. ՅԱՀՎԵԻ մշտական ներկայությունը Իսրայելի հետ
2. Իսրայելի կողմից փրկչի՝ փրկության՝ ազատության մշտական կարիքը (հոգևոր և ֆիզիկական, տես՝ Սաղմ. 65:5):

Այն ճշմարտությունը, որ ՅԱՀՎԵՆ հոգում է Իրենների համար, գտնվում է Սաղմ. 55:22, Եսայի 46:4-ում:

68:20-23 Այս համարները շեշտադրում են ՅԱՀՎԵԻ կողմից իսրայելացիների բանակը ազատելուն (ոմանք մեռան, բայց շատերը փրկվեցին): Նրանց թշնամիները կարող են վազել, սակայն չեն կարող փախչել (տես՝ Սաղմ. 68:22, Ամոլս 9:1-4):

Սաղմ. 68:23 պարունակում է պարտության և ամոթի դարձվածքներ:

1. ոտքերդ թշնամիներիդ արյան մեջ թաթախվի (տես՝ Սաղմ. 58:10, տարածված դարձվածք է քանանացիների գրականության մեջ *Բահադի* և *Անսաթի* համար)
2. շները ուտեն թշնամու մեռած զինվորներին (տես՝ 3 Թագ. 21:19, Երեմ. 15:3):

68:21 «մազմզոտ գանգր» Սա մարդու գանգի համար օգտագործվող նկարագրություն է (տես՝ 2 Օր. 32:42): Երկար մազերը ՀԿ-ում համարվում էին Աստծուն նվիրված լինելու սիմվոլ (տես՝ Թվոց 6), սակայն այստեղ պարտված թշնամիների, հավանաբար նկատի ունենալով նրանց նվիրումը հեթանոս որևէ աստծու և ՅԱՀՎԵԻՆ ընդունելու հերքում:

68:22 «Բասանից» Դժվար է իմանալ, թե արդյոք «Բասանը» (BDB 143, 𐤁𐤁) պետք է լիներ՝

1. կապված Սաղմ. 68:15-ի հետ՝ որպես աշխարհագրական տեղանք
2. ուղղված է ԴԵ, ուգարտական «օձ» արմատին, որը համագոր կլիներ «ծովի խորքերը» հաջորդ տողում առկա խոսքին (NEB, տես՝ Ամոլս 9:3, որտեղ առկա է միևնույն զուգահեռականությունը եբրայերենի «օձ» բառի համար): «Խորքերը» նաև կապված է Ելիցի հետ, որտեղ ՅԱՀՎԵՆ կիսում է ծովը և Փարավոնի պալատական թիկնագորը խեղդվում է (տես՝ Ելից 15:5, Նեեմ. 9:11):

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍ. ՍԱՂՄՈՍ 68:24-27

²⁴Քո երթը տեսան, ո՛վ Աստված.

Իմ Աստծո, իմ Թագավորի երթը սրբարանում:

²⁵Առջևից երգողներն էին գնում, ետևից նվագածուները.

Նրանց մեջ էին նաև թմբուկ զարկող մանկամարդ աղջիկները:

²⁶«Հավաքների մեջ Աստծո՛ւն օրհնեցեք՝ ՏԻՐՈՋԸ,

Դո՛ւք, որ Իսրայելի ակունքից եք»:

²⁷Այնտեղ են փոքր Բենիամինը՝ իրենց կառավարչի հետ,

Հուդայի իշխանները՝ իրենց խորհրդով,

Չաբուդոնի իշխաններն ու Նեփթադիմի իշխանները:

68:24-27 Այս պարբերությունը նկարագրում է տաճար գնացող տոնախմբության շքերթը: Հավանաբար տապանակը, որը տարվել էր պատերազմի դաշտ, վերադառնում է.

Գոյություն ունեն այս ամբոխում նշված կամ նկատի առնված մի քանի խմբեր:

1. իսրայելացի թագավորը որպես ՅԱՀՎԵԻ՝ իրական Թագավորի, ներկայացուցիչ:
2. Ղևտացի երգիչներն ու երաժիշտները
3. օրհորդները թմբուկներով (տես՝ Ելից 15:20, Դատ . 11:34, Երեմ . 31:4)
4. տասներեք ցեղերը, որոնք ներկայացված են՝
  - ա. Բենիամինի կողմից
  - բ. Հուդայի կողմից
  - գ. Չաբուդոնի կողմից
  - դ. Նեփթաղիմի կողմից

68:24

NASB, NKJV

«Նրանք տեսել են»

NRSV

«երևում են»

TEV

«տեսած բոլորի կողմից»

NJB

«որ բոլորը տեսնեն»

JPSOA

«Մարդիկ տեսնեն»

Հարցն այն է, թե ո՞վ է տեսնում: Արդյո՞ք իսրայելացի երկրպագուներն էին, թե բոլոր հակառակվող ազգերը: Պարբերությունը նկատի ունի Իսրայելին, սակայն Մաղմուրը որպես մի ամբողջություն, նկատի ունի «ազգերին» (տես՝ Մաղմ . 68:28-31, 32-35):

❖ «**երթ**» Այս տերմինը (BDB 237) կիրառվում է միայն այստեղ՝

1. Իսրայելի ժողովրդի համար, որոնք գալիս են տաճար
2. Աստծո համար, որ գալիս է տաճար

❖ «**իմ Թագավոր**» Առաջին անգամ, որ հատուկ կերպով ՅԱՀՎԵՆ նշվում է որպես Թագավոր, 3 Թագ . 8:4-9-ում է:

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ . ԱՍՏՈՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

❖ «**սրբարան**» Այս տերմինը (BDB 871) կիրառվում է՝

1. Աստծո ներկայությամբ առանձնացված սուրբ վայրերի համար
2. խորանի և իր սրահների համար
3. տաճարի և այն շրջապատող տարածքների համար
4. Երուսաղեմի և իր բլուրների համար

68:26 «Աստծուն օրհնեցեք» Սա *Piel* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ է: Իսրայելը պետք է փառաբանի ՅԱՀՎԵՆ Իր բնավորության և Իր գործերի համար:

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ . ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԱՍՏՈՆ ԲՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԾԵՐԸ

❖ «**Իսրայելի ակունքը**» Սա յուրահատուկ արտահայտություն է: Այն կարծես թե վերաբերում է ՅԱՀՎԵՆ կողմից Նահապետների կանչին և Նրա ներգրավվածությունը նրանց անպտուղ կանանց կյանքում՝ զավակներ ունենալու համար: Միակ զարտուղի հավանական համագոր խոսքը գտնվում է Եսայի 48:1-ում:

68:27 Շատ ենթադրություններ են եղել այն մասին, թե ինչու են միայն մի քանի ցեղեր նշված: Կարծում են երեք հնարավոր տարբերակ կա՝

1. Նրանք ներկայացնում են ամբողջ Խոստացյալ Երկիրը

- ա. Հուդան և Բենիամինը՝ հարավը (այսինքն՝ Հուդա)
- բ. Չաբուդոնը և Նեփթադիմը՝ հյուսիսը (այսինքն՝ Իսրայելը)
- 2. նրանք ներկայացնում են Հակոբի կանանց (այսինքն՝ 13 ցեղերի աղբյուրը)
  - ա. Ռաքելը՝ Բենիամինին
  - բ. Լիան
    - 1) Հուդա
    - 2) Չաբուդոն
  - գ. Բաղդան՝ Նեփթադիմը
  - դ. Չեփդան՝ ոչ մի զավակ չի թվարկվում
- 3. Նրանք ներկայացնում են ամենափոքր ցեղից մինչև ամենամեծը:

- ❖ **«ամենափոքրը»** MT տալիս է «նրանցից ամենափոքրը» (BDB 859 I): Սա կարող է նշանակել՝
  1. Բենիամինը Ռաքելի ամենափոքրն էր
  2. մի փոքր ցեղ, սակայն Իսրայելի առաջին թագավորը՝ Սավուղը, հենց այդ ցեղից էր

❖	
NASB	«իրենց ամբոխի մեջ»
NKJV	«և նրանց խումբը»
NRSV	«մարմնի մեջ»
TEV	«իրենց խմբով»
NJB	«բաց գույնի հագուստներով»
JPSOA	«ով նրանց հրամայեց»

- MT տալիս է **םמגר** (BDB 920), որը կարող է վերաբերել՝
1. **גר** - քարկոծելով սպանելուն («պարսատիկով», **מגרמ**, BDB 920)
  2. **מגר** – քարերի կույտ կամ մարդկանց ամբոխ (BDB 920)
  3. **שגר** – ամբոխ (BDB 921)

NJB շտկում է բառը (1) **םמקרה**, «ասեղնագործության» (BDB 140) կամ (2) «խայտաբղետ իրեր»՝ **מקרה** (տես՝ Սաղմ. 45:13բ-14ա): UBS Տեքստային Նախագիծը (էջ՝ 293) տալիս է «ամբոխ» բառին “B” գնահատական (որոշ չափով կասկածելի), սակայն այն բնորոշ չէ արմատին (այսինքն՝ #2 կամ #3):

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍ. ՍԱՂՄՈՍ 68:28-31

**²⁸Քո Աստվածը քո գորությունը հաստատեց,
 Չորացրո՛ւ, ո՛վ Աստված, այն բանը, որ մեզ համար կատարեցիր:**

²⁹Երուսաղեմում եղող տաճարիդ համար թագավորները քեզ ընծաներ են բերելու:

**³⁰Սաստի՛ր նիզակակիրների գորախմբին,
 Ցուլերի բազմությանը՝ ժողովրդի զվարակների հետ մեկտեղ:
 Մինչև ամեն մեկը երեսնիվայր ընկնի արծաթի դրամներով.**

Ցրի՛ր պատերազմից հաճույք ստացող ժողովրդին:

**³¹Եգիպտոսից արքայազուններ են գալու.
 Եթովպիան իր ձեռքերը շուտով դեպի Աստված է կառկառելու:**

68:28-31 Այս պարբերությունը ինչ-որ առումով առնչվում է Եգիպտոսում ՅԱՀՎԵԿԻ հաղթանակի հետ: Հայտնի չէ, թե այն Ելիցն է, թե հետագա ռազմական նվաճում:

Այնուհանդերձ, հաղթանակի հետ գալիս է Երուսաղեմում ՅԱՀՎԵԿԻՆ երկրպագելու հրաշալի առիթը (տես՝ Սաղմ. 68:31, Եսայի 19:19-22, 45:14): Այս տիեզերական շեշտադրություն է, (տես՝ Սաղմ. 68:32-35) որը կապում է Սաղմոս 65-68:

68:28 Չորությունը՝ ուժը (BDB 738) Աստծունն է և Նա՛ է ցույց տալիս Իր ուժը Իր ժողովրդի օգտին, որպեսզի ազգերին գրավի դեպի Իրեն:

68:29

NASB, NKJV, NRSV

«քանի որ»

TEV, NJB, JPSOA

«...ից»

LXX

«հետևանքով»

NET Bible

«երբ դուք դուրս եկաք դրա միջից»

MT տալիս է ՆԱԽԴԻԲ, որը կարելի է մի քանի կերպ հասկանալ: Այն կարծես թե ակնարկում է Սաղմ . 68:1, որտեղ ՅԱՀՎԵԻՆ ելնում է պատերազմի մեջ Իսրայելի օգտին գործելու:

68:30 «Սաստի՛ր» Սա *Qal* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ է (BDB 172, KB 199): Այս տերմինը կիրառվում է ազգերի դատաստանի համար Սաղմ . 9:5, Եսայի 17:13-ում: Այն կարծես թե այստեղ կիրառվում է Եգիպտոսի համար (տես՝ Եզեկ . 29:3, 32:2, հավանաբար Եսայի 27:1): Նա և հարավի ազգերը (այսինքն՝ Եթովպիան, Քուշը) հատուկ նշվում են Սաղմ . 68:31-ում:

NET Աստվածաշունչը (Էջ՝ 934) թարգմանում է այն որպես «պատերազմի աղաղակ»:

NASB, NRSV

«ոտքի տակ կոխկռտվել»

NKJV

«Մինչև բոլորը ենթարկվեն»

TEV

«մինչև որ նրանք բոլորը խոնարհվեն»

NJB

«ովքեր խոնարհվեն»

JPSOA

«մինչև նվաստացած կգան»

MT տալիս է «տրորել», «դռփել», «տրորելով՝ դռփելով կեղտոտել» (BDB 952, KB 1279, տես՝ Առակ . 25:26): Այս նույն արմատը (ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ձևի մեջ) նշանակում է «ինքդ քեզ խոնարհեցնել»: Հավանաբար երկու նշանակություններն էլ ակնարկում են Եզեկ . 32:2 կամ 34:18, որտեղ այս նույն ԲԱՅԸ կիրառվում է Եգիպտոսի խոնարհվելու համար:

❖ «արծաթի /կտորներով/ դրամներով» Դարձյալ հազվադեպ բառեր կամ տերստային աղավաղումները անգլերեն թարգմանությունների անհայտության պատճառ են հանդիսացել:

«Կտորներ» բառը՝ ԿԴ, որը BDB 954 առաջարկում է, նշանակում է «կտոր» կամ «սալիկ»:

Հնարավոր է այն շտկել ԿԶ (BDB 131 I), որը նշանակում է «թանկարժեք հանքաքար» (տես՝ Հոր 22:24, տես՝ NIDOTTE, հատոր 1, էջ՝ 699-700), հավանաբար «ոսկի»: Եթե այդպես է, ապա պոեզիայի այս տողի թարգմանությունը (Սաղմ . 68:30գ) կլիներ՝ «խոնարհվեն արծաթով և ոսկիով» (այսինքն՝ ՅԱՀՎԵԻՆ հարկ տալը):

68:31

NASB, NKJV, REB, LXX

«Պատվիրակներ են գալու Եգիպտոսից»

NRSV

«թող բրոնզ բերվի Եգիպտոսից»

TEV

«Դեսպաններ են գալու Եգիպտոսից»

NJB

«Եգիպտոսից ազնվականներ պիտի գան»

JPSOA

«հարկատուները կգան Եգիպտոսից»

UBS Տերստային Նախագիծը (Էջ՝ 297) տալիս է «բրոնզե իրեր» (BDB 365) խոսքին “B” գնահատական (որոշ չափով կասկածելի): Այն կարելի է գտնել ՀԿ-ում միայն այստեղ: Մյուս թարգմանությունները հետևում են հնագույն տարբերակներին և ռաբբիական ենթադրություններին:

Հնարավոր է Սաղմ . 68:30գ և Սաղմ . 68:31ա,բ դիտարկել որպես Հյուսիսային Աֆրիյան երկրներից Աստծուն հանգանակություն բերողներին նկատի ունեցող խոսքեր (JPSOA):

1. ոսկի
2. արծաթ
3. բրոնզ

❖ «իր ձեռքերը շուտով դեպի Աստված է կարկառելու» Սա համապատասխանում է նախորդ գրառման հասկացությանը: Կարիք չկա ուղղելու «վազել» ԲԱՅԸ (BDB 930, KB 1207, *Hiphil* ԱՆԿԱՏԱՐ) «կարկառելու» (NEB) հետ, երբ MT նույն իրողության դարձվածքն է տալիս:

NASB (ԹԱՐՄԵՑՎԱԾ) ՏԵՔՍՏ. ՍԱՂՄՈՍ 68:32-35

³²Ո՛վ երկրի թագավորություններ, երգեցե՛ք Աստծուն,
Փառաբանություններ բարձրացրե՛ք ՏԻՐՈՉԸ, Սելա

³³Նրան, որ հավիտյանս հավիտենից երկինքների երկնի վրա է ձիավարում .

Ահա Նա ձայն է տալիս Իր հզոր ձայնով,

³⁴Փառավորություն վերագրեք Աստծուն .

Նրա գերազանցությունը Իսրայելի վրա է,

Ու Նրա հզորությունն ամպերի մեջ է:

³⁵Ահավոր ես, ո՛վ Աստված Քո սուրբ տեղերից:

Իսրայելի Աստվածն է Նա,

Որ Իր ժողովրդին ուժ ու զորություն է տալիս:

Օրհնյալ լինի Աստված:

68:32-35 Այս պարբերությունը ամրապնդում է Երուսաղեմում ՅԱՀՎԵԻ տիեզերական երկրպագությունը, որն ակնարկվում է համար 31-ում:

Ուշադրություն դարձրեք ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆՆԵՐԻՆ՝

1. երգեցե՛ք Աստծուն - BDB 1010, KB 1479, *Qal* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ
2. փառաբանություններ երգեցե՛ք Տիրոջը – BDB 274, KB 273, *Piel* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ
3. փառավորություն վերագրեք Աստծուն – BDB 678, KB 733, *Qal* ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ, տես՝ Սաղմ. 29:1-2, 1 Մնաց. 16:28-29

ՅԱՀՎԵՆ նկարագրված է որպես՝

1. երկինքների երկնքում ձիավարող (այսինքն՝ փոթորկի ամպերի վրա)
2. Ով խոսում է հզոր ձայնով (այսինքն՝ որոտով, տես՝ Եսայի 30:30, Հայտն. 11:19, 14:2, 16:17-18)
3. Նրա գերազանցությունը Իսրայելի վրա է
4. Նրա հզորությունն ամպերի մեջ է
5. ահավոր է Իր տաճարից
6. Իր ժողովրդին ուժ ու զորություն է տալիս
7. օրհնյալ է նրանց կողմից

68:33ա Այս նկարագրությունը ետադարձ հայացք է գցում 2 Օրինաց 33:26 և մեջբերվում է Սաղմ. 18:10-ում, նաև նկատե՛ք՝ Սաղմ. 68:4բ:

«Երկինքների երկինքը» մատնացույց է անում երկրի ամպերին (տես՝ Սաղմ. 68:34գ), և ոչ թե Աստծո բնակության վայրը:

Նրա հզոր ձայնը Ծննդոց 1-ում իր արտասանված խոսքով արարելու մասին ակնարկ է:

68:35 «ահավոր» Այս նկարագրությունը ետադարձ հայացք է գցում 2 Օրինաց 7:21, 10:17 համարներին, ինչպես նաև Սաղմ. 47:2 և 66:5» Այն վերաբերում է ՅԱՀՎԵԻ սուրբ բնավորությանը և ուխտի փրկագործությանը:

❖ «**ժողովրդին ուժ ու զորություն է տալիս**» Սա կարող է լինել ևս մեկ ակնարկ՝

1. Ելիցին
2. Անապատի Դեզերումներին
3. Քանանի նվաճմանը
4. Իսրայելի հետ Նրա մշտական ներկայությանը: